

Zajtra čapujeme zadarmo

„Zajtra čapujeme pivo zadarmo“, hovoril nápis na jednej krčme. Vtipný krčmár samozrejme predpokladal, že jeho sľub neberieme vážne. Inak by sme mohli pohľadávkou voči nemu napríklad už dnes predať. „Zajtrajšie výdavky štátneho rozpočtu sa nás dnes netýkajú“, tvrdia niektorí politici. Ako vtip dobré, lenže trhy nemajú až taký zmysel pre humor ako pivári. Sledujú pozorne, ako sa budú verejné financie Slovenska vyvíjať dlhodobu a podľa toho nám budú požičiavať, či investovať do našej ekonomiky už dnes.

Jediný zreteľný ekonomický trend v ostatných mesiacoch je ten, že každý oficiálny odhad je horší než predchádzajúci. Guvernér Národnej banky už pripustil možnosť, že tohtoročný hrubý domáci produkt bude nižší než minuloročný. Analytici, ktorí ešte pred dvoma mesiacmi v priemere predpokladali rast o vyše jedno percento sa už prikláňajú k poklesu tiež. Čísla o plnení štátneho rozpočtu naháňajú hrôzu. Príjmy z DPH klesli ku koncu marca takmer o štyridsať percent! Daň z príjmu právnických osôb síce oproti rovnakému obdobiu minulého roka nepriniesla rozpočtu menej, ale jej výber, na rozdiel od DPH, závisí v oveľa väčšej miere na minuloročnom, teda čiastočne predkrízovom výkone ekonomiky. Nezamestnanosť stúpa, zdá sa, že rovnako aj práceneschopnosť, počet ľudí odkázaných na sociálne dávky sa asi zvýši časom tiež. Narastú teda aj výdavky verejných financií. Štatistiky najväčších ekonomických kríz hovoria, že v priemere sa v nich zvýšil verejný dlh o strašidelných osemdesiatšesť percent a to najmä v dôsledku znížených daňových príjmov a zvýšených povinných výdavkov. Nie pre stimulačné balíčky.

V oficiálnom Konvergenčnom programe spracovanom ešte pred krízou sa pritom nachádza aj táto veta: „Ak sa nepodniknú nápravné opatrenia, negatívny demografický vývoj zvýši do roku 2050 deficit verejnej správy o 12,8% HDP a verejný dlh sa dostane na úroveň 163,8% HDP (teraz sme pod úrovňou 30% a Maastrichtské kritéria určujú hornú hranicu na 60%). Treba doplniť, že uvedené čísla boli vyrátané nielen pred krízou, ale aj pred rozhodnutím o masívnom zadlžení Slovenska cez PPP projekty na výstavbu diaľnic, pred rozhodnutím o pridelení obrovských dotácií do stratových štátnych podnikov, pred prerátaním všetkých dôchodkov, sociálnych dávok a plátov štátnych zamestnancov „čo najsilnejším“ konverzným kurzom, či pred nákupom súkromných firiem štátom. Stavbu širokorozchodnej trate, mediálneho komplexu, štadiónov a ďalších veľkých investícií ani nespomínajme. Zdá sa, že je najvyšší čas na spracovanie alternatívneho rozpočtu verejných financií nielen na tento rok, ale aj na niekoľko desaťročí. Ak štát nezačne výrazne šetriť už dnes, ak bude naďalej pokračovať v nalievaní miliárd do neefektívnych štátnych firiem, ak sa vážne nebude zaoberať zlepšovaním podnikateľského prostredia a sociálneho systému, nevyhnutne budeme musieť dramaticky zvýšiť daňové zaťaženie a požičiavať si oveľa drahšie než dnes. To našej ekonomike môže podlomiť nohy aj na desaťročia.

Naša verejná diskusia je momentálne založená na troch pilieroch: na planom sľubovaní, útokoch na novinárov, Maďarov, francúzskych a nemeckých vlastníkov našich podnikov a na populárnom prerozdeľovaní bohatstva, namiesto jeho tvorby. Ak by sme mali pred sebou zrozumiteľný obraz toho, ako budú vyzeráť naše verejné financie, videli by sme jasne, že smerujeme k veľkým problémom, väčším, než sme zažili od roku 1989. Pesimistický scenár rozpočtu by iste ukázal, že prerozdeľovanie typu „šrotovného“, teda také, pri ktorom je vidno komu vláda dáva a nevidno, komu berie, je síce voličmi oveľa viac obľúbené, ako diskusie o skvalitňovaní

podnikateľského prostredia, ale naše problémy nevyrieši. Naopak, prehĺbi ich. Bolo by tiež vidno, že nemôžeme donekonečna snívať o tom, že ukradnuté miliardy vláda získa na základe zákona o preukazovaní pôvodu majetku, ale musíme hneď zabrániť tunelovaniu zákazom tendrov nástenkového typu.

Ak by bolo jasné, aké hrozby čakajú budúcnosť našich verejných financií, snažili by sme sa primäť politikov, aby prijali ústavný zákon o dlhodobom vyrovnanom rozpočte. Inak hrozí, že schodok spôsobený krízou nebude chcieť žiadna politická strana vyrovnať prebytkami a prehrať tak nasledujúce voľby proti populistom sľubujúcim napríklad štrnásť dôchodky. Dlhodobá projekcia verejných financií pripúšťajúca, že nastanú hospodárske ťažkosti, od ktorých sme si za ostatné roky tak trochu odvykli, by nám pripomenula, že práce na zlepšovaní ekonomických a sociálnych pravidiel hry ani zďaleka neskončili. Súdny fungujú slabo, vysoké školy platené z daní zaostávajú za svetovou špičkou, aj priemerom, navyše ich absolventi si odnášajú štátnu dotáciu na školstvo do zahraničia, zdravotníctvo finančne kolabuje a kvalitou zaostalo napríklad za českým, sociálny systém sa zneužíva, ľuďom v ozajstnej núdzi veľmi nepomáhame, hoci si platíme jedny z najvyšších sociálnych odvodov zo mzdy v krajinách OECD. To všetko musíme zmeniť. Nevyhnutne a rýchlo. Situácia je taká vážna, že ak na ňu odmietne reagovať vláda, mal by sa vyjadriť prezident. Nahlas a zrozumiteľne.